

Жіноча участь у політиці та врядуванні в умовах політичних трансформацій країн Центрально-Східної Європи: досвід Республіки Молдова

УДК 327.57

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-1.9>

Левченко Юлія Володимирівна
аспірантка кафедри політології
філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, Київ, Україна

У статті проаналізовано специфіку та проблемні аспекти участі жінок у політиці та врядуванні на тлі політичних трансформацій у Центральній та Східній Європі, що є досить актуальною темою досліджень у сучасній політичній науці. З'ясовано ключові особливості впливу публічно-приватного розподілу на позиціонування жінок в політиці. Визначено причини переважання активних жінок-лідерок у сфері приватної діяльності та їхню нестачу у сфері публічної діяльності. На прикладі аналізу президентської кампанії 2020 року в Республіці Молдова з'ясовано основні стратегії взаємодії жінок-політичних лідерів з електоратом та чинними політичними елітами, обґрунтовано переваги таких стратегій, що полягають у розвитку активної громадянської позиції електорату. Жінки-лідерки намагаються сформувати паралельну систему, де рівність є апоріорі зрозумілою, звідки вони можуть впливати на інституційну політику. У результаті цього жінки-політичні лідерки в Центральній та Східній Європі розглядають громадянське суспільство як важливу, якщо не єдину сферу змін. Це підтверджено актуальними політичними подіями в Республіці Молдова, де жінка-політична лідерка не лише впевнено увійшла у сферу публічної політики, посівши пост Президентки країни, але й ініціювала низку важливих політичних змін та процесів глобального значення. Саме в аналізі цих особливостей жіночої участі у політиці та врядуванні в умовах політичних трансформацій країн Центрально-Східної Європи на прикладі Республіки Молдова полягають мета й завдання статті. Було застосовано такі методи дослідження, як метод аналізу особистості політика, порівняльний метод, метод прийняття рішень та контент-аналізу. На підставі виконаного аналізу можна стверджувати, що жіноча участь у політичному лідерстві та врядуванні є ключовим джерелом позитивних змін у постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи. Результат президентських виборів у Республіці Молдова 2020 року став важливим кроком у напрямі трансформації державних еліт та розбудови громадянського суспільства.

Ключові слова: політична участь, політичне лідерство, політична участь жінок-лідерів, специфіка політичної участі, проблеми політичної участі жінок-лідерів, активна громадянська позиція, президентські вибори, постсоціалістичні країни Центральної та Східної Європи.

Вступ. Одним із найхарактерніших явищ у Центральній та Східній Європі після 1989 року є фактична відсутність жінок на державних посадах та в політичному житті. Проте є ще більш характерна для політичної думки особливість, а саме досить слабе представлення теми жіночої політичної участі та гендерної політики в теоріях трансформації. Це можна розглядати як рису домінуючої в постсоціалістичній Центральній та Східній Європі теорії політичної трансформації, а саме теорії трансформації еліт [3]. Як зауважили Бірґіт Зауер та Єва Крайські, прихильники цієї теорії або ігнорують питання жіночої політичної участі та гендерної політики, або свідомо нехтують ними [1; 2]. Проте соціально-політичні реалії диктують власні уточнення до розуміння трансформаційної політики, які враховує інша теорія політичних трансформацій, а саме теорія активної громадянської участі [3]. Відповідно до неї обов'язково слід розглядати питання гендеру та політичної участі жінок у політиці та врядуванні як політично важливий елемент, особливо з точки зору концепцій нової держави, державності та активної громадянської

позиції, на противагу традиційному ліберальному поділу між приватною та державною сферами, що залишає більшість жінок-активістів поза сферою політичної діяльності та владних відносин [4].

У цьому контексті для розуміння ситуації, що склалася, та розрізнення понять участі у політиці та врядуванні дуже доречною є точка зору Марти Скорик. Завдання участі у політиці полягає в публічному представленні та захисті інтересів виборців. Завдання участі у врядуванні та управлінні полягає в можливості впливати на процеси ухвалення рішень. Низьке представництво й незначна участь жінок у політичних процесах і процесах ухвалення рішень є серйозним викликом демократії, оскільки понад 50% громадян де-факто усунені від участі у державному управлінні. Відповідно, інтереси цих громадян, у цьому разі – жінок, не враховано під час ухвалення державних рішень [25].

Мета та завдання. Метою статті є аналіз особливостей жіночої участі у політиці та врядуванні в умовах політичних трансформацій країн Центрально-Східної Європи на прикладі Республіки Молдова.

Методи дослідження. У статті було застосовано такі методи дослідження, як метод аналізу особистості політика, порівняльний метод, метод прийняття рішень та контент-аналізу.

Результати. Вочевидь, низка проблем, що є актуальними для постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи (подолання бідності, бездоглядність дітей, проблеми охорони здоров'я та освіти), не вирішуються ефективно, бо нині перебувають на нижньому щаблі піраміди інтересів чоловіків-політиків.

Водночас найбільше жінок представлено на найнижчих політичних управлінських ланках. Робота в таких умовах є найбільш складною, оскільки вимагає безпосереднього контакту з виборцями, вирішення конкретних життєвих проблем зазвичай з мінімальними наявними для цього ресурсами. На жаль, активна участь жінок у нижчих ланках державного управління та органів самоврядування не є причинно-наслідковим зв'язком та шляхом до участі у вищих органах влади й доступу до прийняття рішень на державному рівні.

Наслідки постсоціалістичних трансформацій у країнах Центральної та Східної Європи для жіночої участі у політичному лідерстві та врядуванні.

Спроба реконструювати традиційний ліберальний поділ між приватною та державною сферами відбулась у країнах Центральної та Східної Європи після падіння соціалістичних режимів [5]. Цей процес відбувся, незважаючи на те, що приватна сфера відіграла фундаментальну роль у попередньому функціонуванні антисоціалістичних політичних рухів, більш того, стала на короткий період місцем для вільної від утисків політики [3]. Крім того, варто врахувати, що приватно-державний поділ вже не може функціонувати в традиційному розумінні, оскільки соціалізм здійснював модернізацію без фемінізму та феміністичного руху [5]. Це підтвердження традиційного ліберального поділу між державною та приватною сферами вплинуло на відсутність яскраво вираженого представництва та участі жінок у новій моделі державної політики та політичного лідерства постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи [6].

У межах опозиційних рухів протягом соціалістичного періоду відбувся певний прогрес у державно-приватних відносинах. Приватне на деякий час стало простором відносної свободи та інноваційного дискурсу, тобто простором для створення нових політичних програм. Жінки, без сумніву, брали участь у цих змінах [3]. Однак після «переломного моменту» 1989 року, який започаткував утворення нового публічного простору та ліберально-демократичних інститутів, приватні та напівпублічні сфери, які були справжнім джерелом «оксамитових» революцій, знову стали деполітизованими або навіть отримали певні

обмеження (наприклад, церква в Польщі) [7]. У деяких экс-соціалістичних державах ці сфери також були джерелом перших жіночих політичних ініціатив (як це було щодо колишньої Югославії, Польщі та НДР) [6]. Після активації нової ліберальної системи чоловіки отримали владу та ключові посади в політичній сфері (у нових легітимізованих інституціях), тоді як жінки переважно залишилися в деполітизованій соціальній сфері та у сфері приватних ініціатив, так і не отримавши яскраво вираженого представництва в політичних інституціях та політичному лідерстві [2]. Приватна сфера активно трансформується, перетворюється, проте більше не є джерелом влади, навіть опозиційної, як це було під час соціалістичних режимів [1].

Потужні ініціативи, такі як вимоги щодо рівного політичного представництва чоловіків та жінок у політиці, зазвичай сприймалися лівими та правими лібералами при владі як нелегітимні ініціативи. Вони розглядалися як справи, що належать до минулого або можуть бути дуже небезпечними для майбутнього [2].

Так, у Польщі група депутатів від Селянської партії назвала пропозицію щодо рівного політичного представництва чоловіків та жінок «антидемократичною пропозицією» [8]. Щодо ідей жінок-політичних лідерів у Чеському парламенті, які лобювали гендерні квоти задля збільшення політичної участі жінок, їхні колеги (традиціоналісти) використовували такі вирази, як «егалітарний фундаменталізм», «нісенітниця» й навіть «расизм» [9]. Колишній прем'єр-міністр Республіки Чехія В. Клаус заявив у 1996 році, що запровадження механізмів просування, таких як квоти, щоб допомогти жінкам увійти в політику, може розглядатися навіть як «образя для жінок» [10].

Очевидно, що жінки, намагаючись включити певні питання, такі як представництво у політиці та врядуванні, до політичного порядку денного, були змушені застосовувати досить складну тактику. Певним чином вони все ще вимушені поводитися як колишня соціалістична опозиція [6]. Жінки-лідерки намагаються сформувати паралельну систему, де рівність є апіорі зрозумілою, звідки вони можуть впливати на інституційну політику. У результаті цього жінки-політичні лідерки в Центральній та Східній Європі розглядають громадянське суспільство як важливу, якщо не єдину сферу змін [11].

Цікаво на цьому тлі виглядають актуальні політичні події в Республіці Молдові, де жінка – політичний лідер не лише впевнено увійшла у сферу публічної політики, посівши пост Президентки країни, але й ініціювала низку важливих політичних змін та процесів глобального значення.

Вибори Президентки Республіки Молдова – 2020: кульмінація боротьби за жіноче політичне лідерство.

16 листопада 2020 року основні портали новин Європи та Північної Америки оголосили про рішучу перемогу на президентських виборах у Республіці Молдова «прозахідного» кандидата в президенти – колишньої прем'єр-міністерки Майї Санду над чинним «проросійським» президентом Ігорем Додоном [12; 13]. Російські ЗМІ зробили іншу заяву: «Росія втрачає Молдову» [14; 15]. Безумовно, це є сигналом про підтримку молдавськими виборцями політики європейської інтеграції, зокрема більш тісних економічних та політичних відносин з Європейським Союзом [12]. Однак нещодавня виборча кампанія та її результати в Республіці Молдова відображають реальність набагато складнішу. У молдавському суспільстві є загальні розчарування через те, що політики з обох таборів, які належать до постсоціалістичної чоловічої державотворчої еліти, за останні два десятиліття не дотримали передвиборчих обіцянок вирішити ключові проблеми Республіки Молдови, такі як бідність, корупція, відсутність можливостей, відтік населення через еміграцію та недосконалу правову систему згідно з Індексом трансформації фонду Бертельсмана (Bertelsmann Transformation Index) за 2020 рік [17] та висновками головного дипломата ЄС Жозепа Борреля [22].

Президентські вибори 2020 року в Молдові відбулися на тлі нещодавнього жорсткого політичного конфлікту щодо усунення від влади Володимира Плахотнюка, олігарха, який контролював уряд країни протягом попередніх чотирьох-п'яти років [17]. Лідер PAS М. Санду стала прем'єр-міністром та почала діяти в манері, характерній для жінок-політичних лідерів постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи, зокрема приймати рішення всупереч позиції постсоціалістичних політичних еліт, переслідуючи мету виконати обіцянки, надані електорату, а не вибудувати дружні зв'язки з правлячими колами. Наполегливі вимоги М. Санду до судової реформи (виконати рекомендації Європейського Союзу, зробити систему обрання суддів прозорою та контрольованою громадянським суспільством, позбавити олігархів та політичні еліти впливу на суддів) [17; 19; 21] відображали типові настрої виборців. Для політичних еліт країни вони були неприйнятними, як і політична стратегія жінки-лідерки, тому найкращим виходом із поточної ситуації замість вирішення нагальних проблем країни для них стало позбавлення М. Санду влади. Її замінив «технократичний» уряд на чолі з колишнім міністром фінансів Іоном Кіку, давнім приятелем президента І. Додона (постсоціалістичні чоловічі політичні еліти часто пов'язані саме приватними відносинами). Тіньові домовленості та парламентські маневри зробили цей уряд недовірливим та дискваліфікували його, залишивши країну без ефективного керівництва та чіткого напрямку розвитку. Це є втіленням дер-

жавницької діяльності постсоціалістичних політичних еліт країн Центральної та Східної Європи, які орієнтуються виключно на власні інтереси. Згідно з наведеними фактами, ці еліти свідомо обмежують політичну участь жінок-лідерів, які орієнтуються на конструктивну взаємодію з електоратом, вирішення нагальних проблем держави та розвиток активної громадянської позиції. Жіноча участь у політиці урядування та стратегії політичної діяльності жінок-лідерів є найбільш дієвим механізмом позитивних змін у постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи. Закономірно, що вони викликають протидію з боку вже сформованих політичних еліт.

Виборчі виклики та перспективи.

Рішуча перемога обраної президентки М. Санду порадувала її прихильників. Зокрема, важливим є той факт, що додатково до своєї частки голосів у першому турі М. Санду також отримала максимум (трохи більше 100 000) голосів від молдавської діаспори із загальної кількості трохи більше 150 000 голосів, поданих з-за кордону. Це підкреслює ефективність вибраної нею стратегії об'єднання громадянського суспільства у країні та поза її межами навколо спільного вирішення актуальних проблем. У другому турі громадян Республіки Молдова, які проживають за межами країни, що проголосували, було на 100 000 більше, ніж у першому турі. Загалом 243 000 з них підтримали М. Санду. Таким чином, її остаточний резерв перемоги становив 253 000 голосів, що є показником повної трансформації в контексті актуальної молдавської політики.

Проте зараз незрозуміло, чи зможе цей прорив перетворитися на реальні політичні, економічні та соціальні зміни в країні, адже Республіка Молдова має потужну парламентську систему (вона досі знаходиться під впливом традиційних постсоціалістичних політичних еліт) та відносно слабкий інститут президенства. Хоча Кабінет Президента має конституційні повноваження, будь-який глава держави не зможе здійснити значні зміни у внутрішній та зовнішній політиці, не маючи підтримки більшості в парламенті та уряді.

Майже через два роки після останніх парламентських виборів та через 18 місяців після втечі В. Плахотнюка парламенту Республіки Молдова не вистачає збалансованої, стабільної більшості. Уряд досягнув кількох успіхів із такими головними міжнародними партнерами, як МВФ, але також отримав жорстку критику з боку інших, зокрема ЄС. Пандемія помітно вплинула на державні процеси в країні, і це створило додаткове навантаження на економіку та інститути управління, які не могли ефективно працювати й до цього часу. Довіра населення до політичних лідерів та установ Республіки Молдова продовжує залишатися надзвичайно низькою.

Крім позитивних вражень виборців щодо перемоги М. Санду, Республіці Молдова потрібні новий парламент та новий уряд, щоби мати справжню надію на зміни. Щоб це відбулося, потрібно провести дострокові парламентські вибори. Президентці М. Санду потрібні баланс між основними політичними фракціями країни та їхня підтримка. Розмір електорату пані Санду дає підстави для оптимізму щодо того, що це може статися. Нині перемога М. Санду на виборах президента повинна розглядатися лише як перший оптимістичний крок на довгому шляху до фундаментальних реформ та створення активного громадянського суспільства в державі, а також трансформації політичних еліт шляхом розширення жіночої участі у політиці та зміни політичних стратегій.

Перші тижні після виборів свідчать про те, що сформовану раніше політичну систему не вдасться змінити легко. На початку грудня депутати-соціалісти об'єдналися з проолігархічними фракціями в парламенті [19], щоби прийняти кілька суперечливих законопроектів, включаючи державний бюджет на 2021 рік, вжити заходів щодо російської мови та мовлення, а також ухвалити закон, що передає контроль над державною розвідкою від президента до парламенту [19]. Новообрана президентка М. Санду продовжила діяти за власною стратегією вирішення важливих державних проблем спільно з активними представниками громадянського суспільства та очолила велику демонстрацію 6 грудня 2020 року, засудивши заходи парламенту та закликаючи до дострокових парламентських виборів [24]. Згадана вище стратегія «послуга за послугою», на яку розраховувала чоловіча політична еліта Республіки Молдова, не справлялася з політичним лідером-жінкою, адже вона перш за все орієнтована на взаємодію з електоратом та не бачить свого майбутнього окремо від нього. Конституційний Суд принаймні тимчасово заблокував передачу управління спецслужбою парламенту. Однак, очевидно, що І. Додон та його прихильники твердо вирішили обмежити повноваження М. Санду.

Значною перевагою М. Санду як політичного лідера після виборів є той факт, що вона проводила центристську, відносно неідеологізовану та негеополітизовану кампанію. Її центральною темою є вирішення актуальних державних проблем, яку можуть підтримати всі громадяни незалежно від політичних орієнтацій. Цей прагматичний центризм дав змогу М. Санду звернутися до виборців усіх політичних секторів та об'єднати їх навколо ідеї позитивної трансформації країни шляхом розвитку активного громадянського суспільства, становлення активної політичної участі та зміни політичних еліт. Якщо така потужна підтримка електорату утримається та стане стабільною, найближчі парламентські вибори стануть

вирішальними для політичного майбутнього Республіки Молдова, забезпечивши всі формальні підстави для подальших реформ і трансформацій.

Пріоритети зовнішньої політики М. Санду будуть зосереджені на двох безпосередніх сусідах Молдови, а саме Україні й Румунії, та Європейському Союзу. Як повідомляє Прес-служба Президента Республіки Молдова [25], досягнуто домовленостей про достроковий візит Президента Республіки Молдова до Києва та щодо візиту до Кишиніва Президента Румунії. Однак не йшлося про геополітичну переорієнтацію, відмову від нейтрального статусу Молдови, закріпленого конституцією, або про приєднання до союзів, зокрема до НАТО. Президентка М. Санду отримала гарантії підтримки від чиновників ЄС: вона може розраховувати на значну економічну допомогу від Брюсселя. Адміністрація Джо Байдена також висловила готовність підтримки США Республіки Молдова [18].

Проте найголовнішим у ситуації, що склалася, є той факт, що президентка Майя Санду продовжує наголошувати на боротьбі з корупцією, судовій реформі та економічному відновленні держави. Усе це є практичними, неідеологізованими проблемами, навколо яких може бути побудована широка політична коаліція.

Висновки. Молдова тепер має можливість розв'язати внутрішньополітичні моделі та геополітичні конфлікти останніх двох десятиліть. Гучна перемога М. Санду показує, що можна будувати нову коаліцію, мотивуючи виборців обіцянками вирішення справді актуальних проблем, а не гонитвою за елітарністю вузьких кіл владної верхівки. Саме у цьому полягає втілення нової для постсоціалістичних країн Центральної та Східної Європи стратегії ведення політичної діяльності. Це стратегія розвитку активної громадянської позиції, що видно з передвиборчої діяльності М. Санду та її електорального охоплення. Громадянам незалежно від політичної орієнтації важливо мати змогу вплинути на встановлення демократичних норм та цінностей. Саме тому їм потрібен політичний лідер, який очолить їхній рух і використає можливості змінити ситуацію, незважаючи на внутрішні умовності середині вже сформованих політичних еліт. Саме цю нішу ефективно зайняла Майя Санду, будучи політичною лідеркою, орієнтуючись на ключові запити електорату та не маючи нічого спільного у цінностях з уже сформованими чоловічими політичними елітами, типовими для Республіки Молдова як східноєвропейської постсоціалістичної країни. Саме тому президентка М. Санду й надалі покладається на підтримку свого електорату, виходячи разом з ним на мітинг проти незаконних дій представників інших владних інституцій, а не поспішає укладати з ними таємні домовленості, такі типові для Східноєвропейських постсоціалістичних країн. Можна стверджувати, що жіноча участь

у політичному лідерстві та врядуванні є ключовим джерелом позитивних змін у постсоціалістичних країнах Центральної та Східної Європи. Результат президентських виборів у Республіці Молдова 2020 року став важливим кроком у правильному напрямі трансформації державних еліт та розбудови громадянського суспільства. Можна сподіватися на подальший успіх нового очільника країни та брати його діяльність як приклад для політиків інших країн регіону.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Sauer B. Transition zur Demokratie? Kategorie Geschlecht als Prüfstein für die Zuverlässigkeit von sozialwissenschaftlichen Transformationstheorien. Kreisky (ed.). 1996. P. 131–170.
2. Kreisky E. Vom patriarchalen Staatssozialismus zur patriarchalen Demokratie. Vienna, 1996.
3. Jalusic V. Freedom versus Equality. Some Thoughts about the Attitudes Towards gender Equality Politics in Central and Eastern Europe. *IWM Working Papers*. 1998. No. 1. URL: <http://www.univie.ac.at/iwm/workpap/jalusic.htm>.
4. Rupnik J. The Postcommunist Divide. *Journal of Democracy*. 1999. Vol. 10. No. 1. January. P. 57–62.
5. Schopflin G. Politics in Eastern Europe, Blackwell publishers. Oxford, 1993.
6. Matynia E. Women After Communism: a Bitter Freedom. *Social Research*. 1994. Vol. 61. No. 2 (Summer). P. 351–377.
7. Linz J.J., Stepan A. Problems of Democratic Transition and Consolidation, Baltimore. London, 1991.
8. The Breath of the Government on My Back. *Attacks on Women's Rights in Poland*. 2019. URL: <https://www.hrw.org/report/2019/02/06/breath-government-my-back/attacks-womens-rights-poland>.
9. Vodraľka M. Feministicke rozhovory o "tajnych sluľbach". Praha, 1996.
10. Potuček M. Havel versus Klaus: Public Policy Making in the Czech Republic. *Visiting Fellow Lecture at the Institute for Human Sciences*. 1998. Vienna 27. January. 23 p.
11. Regulaska J. Expanding Political Space for Women in Poland. *Communist and Post-communist Studies*. 1997. Vol. 30. No. 1. P. 65–82.
12. Moldova election: Pro-EU candidate Maia Sandu wins presidency. BBC News. Europe. 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54942847>.
13. Pro-E.U. Candidate Wins Moldova Election Over Putin-Backed Rival. *The New York Times*. 2020. URL: <https://www.nytimes.com/2020/11/16/world/europe/moldova-election-president-sandu.html>.
14. Игра в нестабильность. В Молдавии пришла к власти оппозиция. Чем грозит России потеря еще одного союзника? *Lenta.ru*. 2020. URL: https://lenta.ru/articles/2020/11/17/kurs_na_zapad.
15. Майя Санду – новая русская потеря. *Радио Свобода*. 2020. URL: <https://www.svoboda.org/a/30953167.html>.
16. Moldova's Election Result Is a Blow to Russia's Regional Dominance. *FP news*. 2020. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/11/25/moldovas-election-result-is-a-blow-to-russias-regional-dominance>.
17. Moldova Country Report 2020. *BTI Transformation Index*. 2020. URL: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-report-MDA-2020.html>.
18. Moldovan Government Stumbles Over COVID-19 Response. *IWPR*. 2020. URL: <https://iwpr.net/global-voices/moldovan-government-stumbles-over-covid-19>.
19. Moldova's new PM 'completely determined' to clean up government. *DW*. 2019. URL: <https://www.dw.com/en/moldovas-new-pm-completely-determined-to-clean-up-government/a-49435527>.
20. Moldova. Economic analysis. *European Commission*. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/international-economic-relations/enlargement-and-neighbouring-countries/neighbouring-countries-eu/neighbourhood-countries/moldova_en.
21. The Russian Laundromat Exposed. *OCCRP*. 2017. URL: <https://www.occrp.org/en/laundromat/the-russian-laundromat-exposed>.
22. Moldova: Remarks by the High Representative/Vice-President Josep Borrell at the EP plenary on the implementation of the EU Association Agreement. *EEAS*. 2020. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/87232/node/87232_es.
23. Renato Usatîi Claims That His Case Was Forged at the Behest of President Igor Dodon. *ZDG*. 2020. URL: <https://www.zdg.md/en/?p=4337>.
24. Protesters in Moldova demand early parliamentary election. *The Washington Post*. 2020. URL: <https://www.washingtonpost.com>.
25. Скорик М. Коментарі – Pro і Contra: жінки і «чоловіча» політика. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua>.

REFERENCES:

1. Sauer, Birgit (1996) "Transition zur Demokratie? Kategorie Geschlecht als Prüfstein für die Zuverlässigkeit von sozialwissenschaftlichen Transformationstheorien", in: Kreisky (ed.), 1996, 131–170.
2. Kreisky, Eva, ed. (1996), Vom patriarchalen Staatssozialismus zur patriarchalen Demokratie, Vienna.
3. Jalusic, Vlasta, "Freedom versus Equality. Some Thoughts about the Attitudes Towards gender Equality Politics in Central and Eastern Europe", *IWM Working Papers* no. 1/1998, <http://www.univie.ac.at/iwm/workpap/jalusic.htm>.
4. Rupnik, Jacques (1999), "The Postcommunist Divide", in *Journal of Democracy*, Vol. 10, No. 1, January 1999, 57–62.
5. Schopflin, George (1993), Politics in Eastern Europe, Blackwell publishers, Oxford.
6. Matynia, Elzbieta, (1994), "Women After Communism: a Bitter Freedom", *Social Research*, Vol. 61, No. 2 (Summer), 351–377.
7. Linz, Juan J., Stepan, Alfred (1991), Problems of Democratic Transition and Consolidation, Baltimore/London.
8. "The Breath of the Government on My Back". *Attacks on Women's Rights in Poland* (2019). URL: <https://www.hrw.org/report/2019/02/06/breath-government-my-back/attacks-womens-rights-poland>.
9. Vodraľka, Miroslav (1996), Feministicke rozhovory o "tajnych sluľbach", Praha.
10. Potuček, Martin (1998), Havel versus Klaus: Public Policy Making in the Czech Republic, Visiting Fellow Lecture at the Institute for Human Sciences, Vienna 27. January 1998, 23 p.

11. Regulska, Joanna (1997), "Expanding Political Space for Women in Poland", in: *Communist and Post-communist Studies*, Vol. 30, No. 1, 65–82.
12. Moldova election: Pro-EU candidate Maia Sandu wins presidency. *BBC News. Europe*. (2020). URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54942847>.
13. Pro-E.U. Candidate Wins Moldova Election Over Putin-Backed Rival. *The New York Times*. (2020). URL: <https://www.nytimes.com/2020/11/16/world/europe/moldova-election-president-sandu.html>.
14. Igra v nestabilnost. V Moldavii prishla k vlasti opozitsiya. Chem grozit Rossii poterya esche odnogo soyuznika? [*The game of instability. The opposition came to power in Moldova. What is the threat to Russia of losing another ally?*] *Lenta.ru*. (2020). URL: https://lenta.ru/articles/2020/11/17/kurs_na_zapad [in Russian].
15. Mayya Sandu – novaya russkaya poterya. Radio Svoboda [Maya Sandu is the new Russian loss. Radio Liberty]. (2020). URL: <https://www.svoboda.org/a/30953167.html> [in Russian]
16. Moldova's Election Result Is a Blow to Russia's Regional Dominance. *FP news*. (2020). Electronic resource. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/11/25/moldovas-election-result-is-a-blow-to-russias-regional-dominance>.
17. Moldova Country Report 2020. *BTI Transformation Index*. (2020). URL: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-report-MDA-2020.html>.
18. Moldovan Government Stumbles Over COVID-19 Response. *IWPR*. (2020). URL: <https://iwpr.net/global-voices/moldovan-government-stumbles-over-covid-19>.
19. Moldova's new PM 'completely determined' to clean up government. *DW*. (2019). URL: <https://www.dw.com/en/moldovas-new-pm-completely-determined-to-clean-up-government/a-49435527>.
20. Moldova. Economic analysis. *European Commission*. (2020). URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/international-economic-relations/enlargement-and-neighbouring-countries/neighbouring-countries-eu/neighbourhood-countries/moldova_en.
21. The Russian Laundromat Exposed. *OCGRP*. (2017). URL: <https://www.ocgrp.org/en/laundromat/the-russian-laundromat-exposed>.
22. Moldova: Remarks by the High Representative/Vice-President Josep Borrell at the EP plenary on the implementation of the EU Association Agreement. *EEAS*. (2020). URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/87232/node/87232_es.
23. Renato Usatîi Claims That His Case Was Forged at the Behest of President Igor Dodon. *ZDG*. (2020). URL: <https://www.zdg.md/en/?p=4337>.
24. Protesters in Moldova demand early parliamentary election. *The Washington Post*. (2020). URL: <https://www.washingtonpost.com>.
25. Skoryk M. Komentari – Pro i Contra: zhinky i "cholovicha" polityka [Comments – Pro i Contra: women and "men's" politics]. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua> [in Ukrainian].

Women's participation in politics and governance in the context of political transformations in Central and Eastern Europe: the case of the Republic of Moldova

Levchenko Yuliya Volodymyrivna

Postgraduate Student
at the Department of Political Science
of the Faculty of Philosophy
Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine

The article analyzes the specifics and problematic aspects of women's participation in politics and governance against the background of political transformations in Central and Eastern Europe, which is a very relevant research topic in modern political science. The key features of the influence of public-private distribution on the position of women in politics. The reasons for the predominance of active women leaders in the sphere of private activity and their lack in the sphere of public activity are determined. On the example of the analysis of the 2020 presidential campaign in the Republic of Moldova the main strategies of interaction of women – political leaders with the electorate and current political elites are clarified and substantiated the advantages of such strategies, which are to develop an active civic position of the electorate. Women leaders try to form a parallel system where equality is a priori understandable and where they can influence institutional policy. As a result, women political leaders in Central and Eastern Europe see civil society as an important, if not the only, area of change. This is confirmed by current political events in the Republic of Moldova. The woman political leader not only confidently entered the sphere of public policy, taking the post of President of the country, but also initiated a number of important political changes and processes of global significance. It is in the analysis of these features of women's participation in politics and governance in the context of political transformations in Central and Eastern Europe on the example of the Republic of Moldova are the purpose and objectives of the article. The following research methods were used: the method of analysis of the personality of the politician, the comparative method, the method of decision-making and content analysis. Based on the analysis, it can be argued that women's participation in political leadership and governance is a key source of positive change in the post-socialist countries of Central and Eastern Europe. The outcome of the presidential elections in the Republic of Moldova in 2020 was an important step towards the transformation of state elites and the development of civil society.

Key words: political participation, political leadership, women's political leadership participation, specifics of political participation, problems of women's political leadership participation, active citizenship, presidential elections, post-socialist countries of Central and Eastern Europe.